

METİN AND, *Saraya Bağlı Tiyatrolar ve II. Abdülhamid'in Yıldız Sarayı Tiyatrosu*, basıldığı yer yazılı değil. Bu kitap 27 Mart 1987 Dünya Tiyatrolar Günü nedeniyle Yıldız Sarayı'nda düzenlenen program için sayın Prof. Dr. Metin And tarafından özel olarak hazırlanmıştır.

İnsanların eğlenmesi ve yoğun bir çalışma atmosferinden sıyrıldıktan sonra güzel bir sanat çevresi içinde bulunması en doğal hakkıdır. Güzel sanatların gelişmesi için de, seçkin veya geniş topluluklar tarafından da teşvik edilmesi kaçınılmazdır. Bu konuyu bilimsel yönden inceleyen Sayın Prof. Dr. M. And, uzun yıllardan beri çalıştığı saray tiyatrosunun bir devresini ele alan eser kaleme almıştır. 25 sayfalık bir konferans metninin üzerinde durmanın zor olduğunu bilmekteyiz. Fakat eserin satışa verilmeyip de, dar bir çevrede dağıtıldığını öğrendiğimiz zaman, her konuyu yeniden ele alıp işleyen sayın araştırmacının, yeni bulduğu bilgiler ile başka bir metin kaleme alacağını tahmin etmiştim. Bu önyargımda yanlış olduğumu gördüm. Eskiden beri gelen birikimini, yenisi ile birleştirerek, tiyatronun memleketimizdeki etkinliği üzerinde durmuştur. Saray içinde kurulan tiyatro binası, bir yenilik hareketinin öncüsü olarak geliştirildi. Yurt dışından getirilen sanatçılar ve topluluklar bu sanatın ülkemizde tanınması ve sevilmesi için etkili olmağa çalıştılar. Saray içinde olduğu kadar, Beyoğlu diye adlandırdığımız semt civarında inşa edilen binalarda Batılı eserler sergilendi. Sayın M. And bunların bir listesini kronolojik sıra içinde vermiş kişilere de yer verilmiştir. Esas olan taraf da, tabii ki Yıldız Tiyatrosu diye tanınan kısım. Yıllarca ihmal ettiğimiz bu tarihî bina içinde, bu yıl zarfında isâbetli bir karar sonunda tiyatro müzesi meydana getirildi. Yapılan restorasyon çalışmaları, eski zaman görüntüsünü vermeğe yöneliktir. Böylece Batı'dan gelen etkiden sonra Türk sanatçılar tarafından yürütülen tiyatro çalışmalarının yoğunlaştığı bir yere sahip çıkmış bulunuyoruz. Nostalji ile çağdaşlaşma duygularının birleştiği merkez, şimdi bir araştırma yurdu olarak sonraki nesillere yararlı olacaktır. Eserde, saray tiyatrosunda yer almış kişilere de yer verilmiştir. Sanat, bizim için güçlü merkezler tarafından sağlanan destekler ile çağdaşlaşma yoluna girmiştir. Bilhassa tiyatronun ayrı bir yeri bulunmaktadır. Halk tiyatrosunu benimseyen ve geliştiren Türk toplumu, üç duvarlı dünya diye adlandırılan tiyatronun yeni görüntüsü için biraz geç intibak göstermiştir. Bunda geleneklerimizin büyük bir yeri vardır. Yazılı bir metne bağlı kalınarak, belirli yöntemlerle yapılan tiyatro, diğer çeşitlerinden büyük bir farklılık gösterir. Bunun kaldırılması ve yeniliğin benimsenmesi hiç de kolay olmadı. M. And kitapta bunları sentetik olarak ortaya koymakta, güçlüklerin halledilmesi için yapılan çabalara değinmektedir. Sair kitaplarında detaylı olarak incelediği bu husus, kültür tarihimiz içinde daha bir süre sabırla ele alınmalı ve yarattığı etki ve tepki iyi işlenmelidir. Türk toplumu getirilen bu yeniliği Batılı topluma adapte olmağa karar verdikten sonra süratle benimsemeğe başladı, sonraki yüzyılda daha büyük atılımlar yaptı. Yıldız Tiyatrosu içinde bu konunun öncüleri her zaman saygı ile anılacaktır.

Eserde bir kaynakça sıralaması ve ayrıca görüntülerin bulunmaması bizi hayrete düşürmekle beraber, müellifin diğer eserlerinde aramak gerektiği kanısına sahip olduk. Şimdi bu yeni eseri aracılığı ile konuyu özetleyen eserin, ilerki çalışmalarda bir kaynak niteliğini taşıyacağına inanıyoruz. Kültürümüzün en eski dönemlerinden başlayarak zamanımıza kadar getiren müellif, bu yapıyı ile yorulmak bilmeyen enerjisinin daha ne kadar özgün yayınlar yapmak üzere olduğunu haber vermektedir. Bir an önce diğer malzemesini bilim dünyasına sunmasını temenni etmekteyim.

DOÇ. DR. MAHMUT H. ŞAKIROĞLU